

SAMHÄLLSENTREPRENÖRSKAP

INLEDNING

Den samhällsentreprenör jag valt att följa heter Ulla Landenmark. Hon driver i dagsläget Konstruktiva Konsult – Projekt och idékontor, som är en enskild firma, vid sidan av sitt heltidsarbete på HVB-hem. Hon har genom sitt företag varit med och startat BIIA, (Bryr sig, Intresserar sig, Involverar, Aktiverar) en ekonomisk förening som finns i Skövde(?) och även där är hon aktiv. Följande text baseras på en intervju som utfördes 2017-02-08 och kommer att spekulera i om hennes företagande passar in under definitionen samhällsentreprenörskap. Slutligen kommer jag att ge min syn på definitionen och reflektera kring detta.

RESULTAT & DISKUSSION

År 1996 bildades Konstruktiva Konsult. Ulla hade studerat socialpsykologi och såg ett behov av att få personalen mer delaktiga i företagen. Tanken var att bli företagsrådgivare inom beteendevetenskap och hjälpa företag med detta såväl som andra personalfrågor. Det bar sig inte och hon var tvungen att avveckla och söka jobb istället mellan 97–01. Som arbetslös får man inte ha företag och därför blev Konstruktiva liggande på is. I KK-stiftelsen definieras samhällsentreprenören som en person som är handlingskraftig och skapar något i ett samhällligt syfte. Denna definition är träffande när det kommer till Ulla och de följande exemplen är bara några av de saker hon skapat.

Ulla kunde inte anpassa sig till arbetslösheten och hittade ett sätt att arbeta med projekt som var ägda av någon annan. Genom en kvinnas företag fick hon vara med och skriva ansökan och driva och utveckla projekt en dag i veckan.

”Även i arbetslösheten var jag företagsam och var med och startade projekt”

Det finns ett genuint intresse och en nyfikenhet för andra människor och att knyta nya kontakter. Detta har hjälpt henne komma framåt i sitt företagande och möten ger henne inspiration och nya idéer. Ett exempel på detta är när hon under en konferens i Litauen mötte en kvinna som var socialarbetare och jobbade mot funktionsnedsatta. Under denna period arbetade Ulla genom BIIA med att få intellektuellt funktionsnedsatta att starta förening och få en sysselsättning. De båda fick god kontakt och det slutade med att de tillsammans genomförde ett Nord+ projekt som involverade funktionsnedsattas tillgång till arbete.

”Jag vill bygga nya nätverk, se om det går att skapa något.”

Just detta är en viktig faktor bakom varför jag tycker att Ulla Landenmark är en samhällsentreprenör. I kapitel 3:2 i KK-stiftelsen (2009) skriver Erik Lindhult om partnerskap och nätverkande som en viktig del i det samhällsentreprenöriella arbetssättet. Han betonar att det är en central faktor även i rent entreprenöriella processer men att det är ännu viktigare i det socialt orienterade entreprenörskapet. Han menar att en anledning till detta är att målet för dessa entreprenörer inte i första hand är att ge avkastning på insatt kapital hos sina finansierare utan i stället att skapa sociala värden vilket gör att det är av större vikt att samla resurser och få med sig människor på andra sätt än att köpa de på marknaden. Den sociala entreprenören måste bli duktig på att övertyga andra om det allmänintresse som finns i den egna verksamheten och hitta intressenter som delar dennes sociala vision och syfte eftersom att vinst ofta fås i en form av ”moralisk” avkastning. Lindhult skriver också om vikten att inkludera sin målgrupp och att ha ett nära partnerskap med de människor som ska hjälpas. De måste i någon mån acceptera och vilja medverka i den stöd- och utvecklingsinsats som samhällsentreprenören vill skapa för att det ska få effekt. Utvecklingen blir många gånger mer hållbar om den inte bygger på bidrag och hjälpinsatser som kommer utifrån och därför är det ofta en strävan för socialt orienterade entreprenörer att målgruppen får vara en central partner och genom samverkan hjälpa sig själva. Detta som just beskrivits är hela idén bakom Ullas företagande. Hon vill hjälpa människor som står långt från arbetsmarknaden att hitta in igen och själva skapa sig arbeten. Detta skapar många positiva värden inte minst för individerna själva men även för samhället i stort. De erfarenheter hon har från arbetslösheten kan hon se hos andra och hon hjälper människor med problem som hon själv upplevt. Ulla tror mycket på det människor gör ideellt och funderar kring hur man ska kunna vända detta till något man även kan tjäna pengar på. Hon kan mycket om hur samhällssystemet fungerar och hur man kan hitta vägar in i det systemet. För det är möjligt, men hon påpekar samtidigt vikten av att ha ett nätverk för att det ska funka, och det kan hon bidra med. Det hon gör bäst är att se möjligheter där andra inte gör det och att koppla ihop människor. Målgruppen är främst arbetslösa, funktionsnedsatta, ungdomar, studerande och invandrare.

”Mitt företagande är med och bidrar till att människor som står utanför arbetsmarknaden kan hitta in igen”

Genom att arbeta med detta bidrar hon till ett hållbart samhälle där individer byggs upp. Förutom projektet med funktionshindrade har hon bland annat startat Grytans utländska mat som är en verksamhet skapad tillsammans med asylsökande och nya svenskar ute på Grytans flyktingförläggning i Östersund. De lagar mat från sina hemländer och säljer den via olika uppdrag eller som catering till företag och privatpersoner.

Det projekt som tar upp det mesta av Ullas tid just nu heter CCTP (Community Champion Training Program). Det är ett Erasmus+ projekt hon har initierat, som är ett samarbete mellan Sverige, England, Rumänien och Slovenien. Det är ett utbildningsprogram som ska hjälpa människor som är intresserade av att arbeta med samhällsfrågor, genom projekt eller föreningsliv, att komma vidare och på sikt kunna skaffa sig jobb inom detta. Ett och ett halvt år in i det tre år långa projektet är utbildningsplanen klar och ska testas i alla länder under våren. I Östersund kommer kursen att ges ut vid Birka Folkhögskola och därefter ska alla intressenter grundligt utvärdera materialet. Tanken är att kursen ska vara en utbildning på nivå tre enligt EU:s standard vilket motsvarar ungefär grundskoleutbildning/gymnasieutbildning. Man ska alltså klara av att läsa kursen om man har gått ut grundskolan men man rekommenderas för många delar av programmet att vara minst 19 år. Här har hon gjort just detta som Lindhult beskrev innan och tagit in målgruppen som en del av verksamheten. Flera av de som ska läsa kursen har varit med från början och format hur utbildningen ska se ut. Alla intressenter har erbjudits möjlighet att vara med på både digitala såväl som fysiska möten med partnererna i Europa. Detta visar prov på ett icke-hierarkiskt och horisontellt arbetssätt med en demokratisk dialog som både Erik Lindhult (3:2) och Eva Moe tillskriver samhällsentreprenören (KK-stiftelsen, 2009). Att knyta an till andra länder på detta viset speglar hur hon tänker lokalt men agerar globalt (Skåmedal, 2010).

I alla de exempel jag givit går det tydligt att se att det är de som är mest utsatta i samhället som Ulla riktar sitt företagande mot. Det stämmer väl in på beskrivningen som Skåmedal (2010) ger av samhällsentreprenören, som någon vars önskan och vilja är att gynna utsatta grupper och på sikt utveckla samhället i stort.

När det kommer till frågan om ekonomisk vinning blir hon först tyst men sedan ger hon sin syn på det hela. Hon erkänner att det hon gör inte är någon lönsam historia och det har inte alltid varit lätt. Men hon har kämpat på och skapat nya projekt hela tiden och på det viset fått nya kontakter som tagit henne vidare. Även hon behöver ekonomisk vinning för att överleva men även fast hon inte förrän nyligen haft en heltidslön har hon genom projektpengar kunnat få enskilda betalda timmar. För att klara sig har hon blivit duktig på att ha så låga omkostnader som möjligt. Detta bekymrar henne inte då det är mer värt att kunna påverka sin vardag och att skapa något. Hon vill även skapa förutsättningar för andra att få påverka sin vardag, det är drivkraften. Tanken har aldrig varit att hon ska dra igång något för att tjäna pengar, det har istället handlat om att hon vill hjälpa människor.

” Jag är en person som kan tänka mig att leva på mindre pengar om jag får leva ett liv som jag vill leva, om jag får göra saker som är intressanta ”

När jag frågar om det finns något problematiskt med samhälls-entreprenöriellt företagande säger hon att det finns mycket regler och avtal och även hur man ser på saker och ting gör det svårt. Det finns en viss frustration när hon beskriver att samhället inte köper tjänster av privatpersoner, det måste vara en organisation som betalar skatt. Om samhället kunde se att arbetslösa får hjälp att driva eget och försörja sig själva genom hennes företagande kunde det motivera en förändring. I Ullas fall var det ingen som bad henne att börja med hon gjorde, ingen gav henne heller pengar utan hon gjorde det ideellt därför att hon såg att det fanns ett behov. Detta för tankarna till Eva Moe (KK-stiftelsen, 2009) som beskriver samhälls-entreprenören som något besvärlig. En person som går utanför ramarna och utmanar den rådande ordningen. Hon menar dock att det finns mycket att vinna för beslutsfattare om man vågar satsa på dessa nya idéer, då det kan vara precis vad samhället behöver. Gladeligen berättar Ulla att en person till slut trodde på de och att arbetsförmedlingen i Skövde gav BIIA uppdraget att göra det hon gör bäst – nämligen att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att hitta tillbaka igen. Hon säger själv att hon kan se tendenser som visar att samhället går mot att hitta sätt att göra det lönsamt för sociala företag. Framtiden tror Ulla är ljus. Hon säger att det är genom samhälls-entreprenörerna som förändring sker i praktiken eftersom dessa upptäcker behov i samhället som de sedan hittar sätt att lösa. Idag är det trendigt att prata om samhälls-entreprenörskap men det har alltid funnits det har bara kallats olika saker genom tiderna, eldsjäl – social ekonomi – civilsamhället – samhälls-entreprenör. Hon tror att det bara kommer behövas mer omtanke om jorden, naturen och pengar längre fram. När jag frågar hur hon funnit drivkraft under alla dessa år att kämpa på med sina många projekt svarar hon:

”Jag har en eldsjäl i mig som har träffat andra eldsjälar. Det finns inga företag som har startat i stor skala.”

Det går att fundera kring Ullas ekonomiska situation och om det som hon sysslar med snarare bör räknas som ideellt arbete än samhälls-entreprenörskap då hon inte kan leva fullt ut på sitt företagande. Men det går inte att definiera en samhälls-entreprenör enbart utifrån ekonomiska värden. Malin Tillmar diskuterar i kapitel 1:2 (KK-stiftelsen, 2009) hur komplext det kan vara. Främst definierar hon samhälls-entreprenörskap som ”färdigheten att förändra världen genom att driva ekonomiskt bärkraftiga företag”, vilket då skulle tala emot att Ulla tillhör

denna kategori. Men hon uppmärksammar även att det finns hybrider där företag finansieras via rent affärsmässig verksamhet men som har samhällseliga mål. Gränsen mellan vinstdrivande och icke-vinstdrivande företag är något suddig. I Skåmedals (2010) rapport ligger slutsatsen i den andra delen av denna suddiga sfär. Hon hävdar att en stor andel samhällsentreprenörer tvingas leva på lite pengar och att många är helt beroende av bidrag för att få sin verksamhet att gå ihop. Ofta finns en blandning av bidrag och näringsverksamhet bakom det ekonomiska. Med dessa slutsatser går det att hävda att den ekonomiska situationen för företaget inte utgör något hinder för definitionen.

I Skåmedal (2010) väljer man att definiera samhällsentreprenören som:

”Den som tar ett innovativt initiativ för att utveckla samhällsnyttiga funktioner”

Detta är det enda jag lyckats hitta som kan tala emot att Ulla kan betraktas som samhällsentreprenör då det går att diskutera hur innovativ hennes lösning är. Hon säger själv att hon inte är säker på att hon talar om innovation på samma sätt som omvärlden men att hon samtidigt ser att hon jobbar med saker som andra inte gör. Hon upplever att det hon gör intresserar andra människor. Jag hävdar att hon är innovativ genom hennes nytänkande sätt att se möjlighet i olika situationer och att skapa nya konstellationer av människor som tillsammans kan skapa något. Här tar jag stöd från Mats Lundqvist (KK-stiftelsen, 2009) som hävdar att innovation alltmer ses som social förändring och social kreativitet.

För att avsluta detta arbete vill jag beskriva min bild av vad samhällsentreprenörskap är för någon utifrån den litteraturen jag läst och de människor jag träffat. De viktigaste delarna som är återkommande i litteraturen och som jag själv tror starkt på är ett gränsöverskridande mellan olika sektorer i samhället. Samhällsentreprenören är ofta den sammankopplande länken och som ser vart det finns ett behov och hur det kan lösas på innovativa sätt utan att vara fast i gamla föreställningar om hur man driver företag. Detta nämns både i Augustinsson & Brisvall (2009) och KK-stiftelsen (2009). Att det ska handla om att skapa något innovativt är en viktig del som framhävs i båda de tidigare källorna men även i Skåmedal (2010). En samhällsentreprenör är en person som skriker till handling och får saker gjorda. Vad denna handling består i varierar då samhällsentreprenörerna återfinns snart sagt i alla branscher och sektorer. Det kan handla om att starta ett företag, en organisation, en förening eller ett ideellt initiativ. Vad som är viktigt är syftet bakom varför man skriker till handling. Syftet kan vara en sorts upplevd nödvändighet till förändring som Malin Gawell skriver i kapitel 2:2 (KK-

stiftelsen, 2009). I alla fall att det är någon form av samhällsnytta eller utveckling av samhället som ska vara motivet bakom handlandet (Skåmedal, 2010).

Samhällsentreprenörskap definieras även av ett visionärt ledande, en förmåga att engagera människor och att få med sig andra i sin vision (Frankelius, 1:5, KK-stiftelsen 2009). Har man inte dessa förmågor tror jag att det blir svårt att vara framgångsrik. Slutligen tror jag även att en samhällsentreprenör är en person som har lyckats ta något som den brinner för och gjort detta till sitt arbete. Det kan stödjas av Malin Tillmar (KK-stiftelsen 1:2, 2009) som i sina observationer av samhällsentreprenörer konstaterat att gränsen för vad som upplevs som arbete och vad som upplevs som meningsfull fritid kan vara flytande för dessa individer. Det kan ha både fördelar och nackdelar, men efter att ha pratat med Ulla Landenmark och fått en inblick i hennes liv känner jag mig väldigt positivt inställd till begreppet samhällsentreprenör:

” Jag är en fri person, jag kan göra det jag tycker om”

REFERENSER

Augustinsson, Erika. Brisvall, Maja. (2009). *Tjäna pengar och rädda världen*, BookHouse Publishing: Stockholm.

KK-stiftelsen. Gawell, Malin. Johannisson, Bengt. Lundqvist, Mats. (2009). *Samhällets entreprenörer: En forskarantologi om samhällsentreprenörskap*, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling: Stockholm.

Skåmedal, Jo. (2010). *Samhällsentreprenörer i fokus*, Linköpings universitet: Linköping.

BILAGA A

Hur startade du ditt företag?

Hur kom du på idén?

Hur bidrar du till samhället?

Hur tänker du kring ekonomisk vinning?

Hur tänker du kring det innovativa?

Hur får du idéer/inspiration?

Vad är en samhällsentreprenör för dig?

Finns det något problematiskt med denna formen av företagande?

Vilken roll spelar samhällsentreprenören i samhället idag/ i framtiden?

Hur kombinerar du detta med ett heltidsjobb?